

Зоряна МИХАЙЛИНА
науковий керівник
к.е.н., доц. Фурса Т.П.
ІФННІМ ТНЕУ

ДЕФІЦИТ БЮДЖЕТУ ТА НАСЛІДКИ ЙОГО ІСНУВАННЯ

В Україні і в світі уже неодноразово досліджувалася проблема бюджетного дефіциту, наслідків його існування та шляхи подолання. Разом з тим, світова фінансова наука неоднозначно підходить до оцінки наслідків впливу бюджетного дефіциту та соціально-економічні процеси у суспільстві. Тому розглядаючи наслідки бюджетного дефіциту на економіку країни, соціальну сферу, рівень соціального захисту населення, враховують те, що вони можуть бути позитивними, негативними, або наслідків може не бути взагалі. Проблематика подолання бюджетного дефіциту, а точніше наслідків, спричинених ним, залишається досить актуальною для України [1].

Проблемами дослідження бюджетного дефіциту та його наслідків займаються багато відомих вітчизняних та зарубіжних економістів, серед яких: Гордєєва Л., Редіна Н., Самсонова К., Колеснікова Р., Федосова С., Опаріна С., Омелянович Л. та інші.

Дефіцит бюджету — перевищення витрат державного бюджету над доходами [2]. Виникнення і зростання дефіциту бюджету зумовлене економічними кризами, милітаризацією економіки, веденням війн, економічною нестабільністю, зростанням заборгованості місцевих бюджетів, безконтрольним зростанням інших витрат з бюджету.

Дефіцит бюджету не можна однозначно оцінити позитивно або негативно, оскільки все залежить від природи походження дефіциту та способу його фінансування. Якщо мова йде про активний дефіцит, коли держава інвестує в економіку, стимулюючи зростання ВВП, то такий дефіцит можна розглядати як ефективний інструмент фіскального регулювання економіки. Якщо ж маємо справу з пасивним дефіцитом, коли кошти спрямовуються на покриття поточних видатків (у тому числі соціальних трансфертів), то дефіцит є інституціональною деформацією, яка гальмує економічний розвиток [3].

Залежно від характеру наслідків впливу боргу на економіку, їх поділяють на короткострокові та довгострокові. Короткострокові — це наслідки бюджетного дефіциту, відомі як проблема “витіснення”. Довгострокові — економічні наслідки державного боргу, відомі як “тягар боргу”. [4] Ефект “витіснення” виникає через підвищення ринкових процентних ставок, яке трапляється у випадку фінансування бюджетного дефіциту за допомогою випуску державних цінних паперів на відкритому ринку країни. При борговому фінансуванні бюджетного дефіциту ставки процента зростають найбільше в тому випадку, коли поєднуються стимулювальна фіскальна й антиінфляційна грошово-кредитна політики. Боргове фінансування бюджетного дефіциту збільшує попит на гроші, в той час як центральний банк обмежує їхню пропозицію. Таке поєднання заходів економічної політики й стимулює швидке зростання процентних ставок.

Початковий сприятливий вплив бюджетного дефіциту на економіку послаблюється не лише за рахунок ефекту “витіснення”, але й за рахунок негативного ефекту чистого експорту. При зростанні внутрішніх процентних ставок відбувається збільшення зовнішнього попиту на вітчизняні цінні папери, що супроводжується підвищенням загальносвітового попиту на національну валюту, необхідну для їх придбання. В результаті обмінний курс національної валюти підвищується і спричиняє зниження експорту та збільшення імпорту. Скорочення чистого експорту стримує економічний розвиток: в експортних і в конкуруючих з імпортом галузях, знижується зайнятість і випуск, зростає рівень безробіття.

Довгострокові наслідки державного боргу пов’язані з його впливом на нагромадження капіталу і споживання майбутніх поколінь, тобто на довгострокове економічне зростання. Накопичення боргу і підвищення процентних ставок у довгостроковому періоді призводить до заміщення приватного капіталу державним боргом. Як відомо, збільшення податків – один із способів отримання достатніх доходів для виплати відсотків сплати загальної суми державного боргу. Якщо одночасно із заміщенням приватного капіталу зростають податки, то відбувається подальше скорочення виробництва. До довгострокових наслідків боргу належить і негативний вплив податків на економічні стимули. Збільшення податків депресивно впливає на стимули до праці, до інновацій та до інвестування. Тому наявність великого державного боргу уповільнює економічне зростання.

Вагомим кроком у боротьбі за скорочення дефіциту бюджету в Україні може стати розроблення оптимальної моделі фіскального адміністрування, яка б відповідала критеріям чіткого визначення, прозорості, адекватності, сумісності, простоти, гнучкості, обов’язковості виконання, підтримки з боку інших напрямів економічної політики. Українська модель фіскального адміністрування, враховуючи зарубіжний досвід і європейські стандарти, могла б розкрити такі позиції:

- вибір виду фіскального адміністрування;
- постановку загальної мети та встановлення строків та шляхів досягнення поставлених цілей фіскального адміністрування;
- умови відхилень від дотримання вимог та санкцій, встановлених фіскальним адмініструванням.

Слід зазначити, що проблема подолання дефіциту бюджету в Україні є однією з найважливіших і найсуперечливіших фінансових проблем. Відповідно до поставлених цілей фіскального адміністрування, щорічно у процесі складання, розгляду, затвердження і виконання бюджету доцільно проводити комплекс тактичних заходів, пов’язаних зі збалансуванням бюджету, скороченням бюджетного дефіциту.

Список використаних джерел:

1. Свереда Н.І. Основні проблеми та напрямки подолання бюджетного дефіциту в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://www.rusnauka.com>.

2. Закон України «Про Державний бюджет України»: станом на 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/928-19>

3. Дем'янишин В. Бюджетний дефіцит та його вплив на кризову ситуацію в Україні / В. Дем'янишин // Тернопільського державного економічного університету. – 2013. – №5.

4. Лецюк В. Причини і наслідки формування бюджетного дефіциту в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fem.sumdu.edu.ua/images/stories/conf/out/23.pdf>

Лідія ГУМЕНЯК
науковий керівник
к.е.н., доц. Фурса Т.П.
ІФННІМ ТНЕУ

ПОДАТКОВЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ЯК СПОСІБ МІНІМІЗАЦІЇ УХИЛЕННЯ ВІД ОПОДАТКУВАННЯ

Державі для виконання своїх функцій потрібні фінансові ресурси. Зважаючи на те, що основну частину грошових надходжень до державної скарбниці забезпечують податкові платежі, ще більшої актуальності набуває проблема фіскальної ефективності процесу оподаткування, вирішення якої є основною метою фіскального адміністрування.

Одним із основних факторів, що негативно позначаються на результативності податкового адміністрування, а відповідно й наповненні бюджету, протягом тривалого періоду залишається тіньова економіка, яка стала невід'ємною детермінантою суспільного життя в Україні.

На мою думку, значна тінізація економічного обороту, недостатність державних зусиль щодо її подолання призводять до викривлення принципів громадянського суспільства, формують негативний міжнародний імідж держави, стримують надходження до країни іноземних інвестицій, не сприяють налагодженню торговельно-економічних стосунків українських підприємств із зарубіжними партнерами та стримують євроінтеграційні зусилля України» [1, с.41].

Значну частину тіньової економіки становить ухилення від сплати податків, яке для України є однією з найгостріших проблем, що негайно потребують свого вирішення. Зменшити масштаби цього явища можна шляхом формування такої податкової системи, яка б не спонукала податкоплатників уникати своїх податкових зобов'язань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Посилення протидії ухиленню від оподаткування в системі фіскального адміністрування є дуже актуальним питанням сьогодення через безперервне зростання тіньового сектору, обсяги якого за різними даними становлять від 32% до 50% ВВП України [2;с. 256].